

Kemijärven historiaa – aikajana

- n. 1590 Kemijärven ensimmäinen kanta-asukas, uudisraivaaja ja sotapäällikkö Paavali Halonen saapuu Kemijärvelle. Kalastus ja metsästys ovat ensimmäisten kemijärveläisten tärkeimmät elinkeinot. Peltoja raivataan ja karjatalous kehittyy vähitellen.
- 1602 Lappalaisten kalastusoikeudet Kemijärveen vahvistetaan. Sittemmin kalavesistä käydään monia riitoja. Vasta vuonna 1795 vahvistetaan Kemijärven ja Sodankylän välinen raja, minkä jälkeen kemijärveläiset saivat yksinoikeuden kalapaikkoihinsa.
- 1610 Talonpoikaisen asutuksen pohjoiseen leviämistä kannattava Ruotsin kuningas Kaarle IX kirjoittaa Kemijärvellä olevan hyviä maita asuttavaksi.
- 1631 Kemijärvi mainitaan ensimmäisen kerran omana kylänään Kemin pitäjän maakirjassa; kylään on merkitty kolmetoista taloa.
- 1648 Kemijärvelle tulee ensimmäinen pappi Jaakko Lapodius ja rakennetaan ensimmäinen kirkko Kuumaniemelle. Ensimmäistä kirkkoa on kuvailtu pieneksi, hirsi-seksi saarnatuvaksi.
- 1663 Innokkaana lappalaisten käännyttäjänä tunnettu Esaias Mansveti Fellman nimitetään Kemijärvelle papiksi ja hän nai edeltäjänsä lesken. Fellmanin suku hoitaa Kemijärvellä papinvirkkaa vuoteen 1764 saakka. Esaias Fellman kuolee 1697 ja hänen ruumiinsa säilyy vuosisatoja maatumattomana.
- 1673 Plakaatti Lapinmaiden asuttamisesta annetaan.
- n. 1670 Kemijärven väkiluku ylittää 100 hengen rajan.
- 1694 Toinen kirkko valmistuu Kemijärvelle. Kirkko on pituudeltaan n. 18 metriä, leveydeltään n. 9 metriä ja korkeudeltaan n. 12,5 metriä.
- 1714-21 Isoviha, venäläiset miehittävät Suomen. Miehittäjä ei tule Kemijärvelle asti, mutta monet kemijärveläiset pakenevat piilopirteille. Sotilaita joudutaan kestitsemään.
- 1749 Kemijärvellä ensimmäisen väestötaulun mukaan 341 asukasta.
- 1765 Johan Wegelius nimitetään papiksi Kemijärvelle. Hänen poikansa ja pojanpoikansa jatkavat tehtävässä aina vuoteen 1860 saakka.
- 1774 Kellotapuli rakennetaan Kemijärvelle. Tapuli on ylikiiminkiläisen kirkonrakentaja Heikki Väänäsen rakentama.
- 1777 Kemijärven ja Kuolajärven käräjäkunta perustetaan. Tätä ennen kemijärveläiset ovat joutuneet hoitamaan asiansa Kemissä.
- 1779 Kemijärvi erotetaan Kemin seurakunnasta omaksi seurakunnakseen kemijärveläisten ajettua vuosikymmeniä itsenäistymistä.

- 1787 Kemijärven nimismiespiiri perustetaan. Ensimmäiseksi nimismieheksi tulee sak-salaissyntyinen Conrad Christopher Stöckell, joka on samalla Kajaanin pataljoon-nan Kemijärven komppanian vääpeli.
- 1790 Kemijärven knihtikontrahtisopimus vahvistetaan. Talollisten tuli antaa sotilaille torpat ja raivata niihin tietty ala peltoa. Sotilaan tuli jatkaa raivausta ja jos hänen poikansa tai vävyensä ryhtyi hänen jälkeensä sotilaaksi, katsottiin torppa sotilaan omaisuudeksi, jonka jälkeläiset perivät.
- 1800 Kemijärvellä on noin 1000 asukasta. Väkiluku putoaa katovuosina 1810-luvulla, mutta lähtee sitten nopeaan nousuun.
- 1832 Kemijärven seurakunta ottaa käyttöön kolmannen kirkkonsa, joka on rakenteel-taan puinen ristikirkko. Sen on suunnitellut arkkitehti Carl Ludvig Engel.
- 1853 Maantie Rovaniemeltä Kemijärvelle valmistuu. Tätä ennen kuljettiin lähinnä ve-sistöjä tai polkuja pitkin.
- 1857 Kuolajärvi (Salla) erotetaan Kemijärven seurakunnasta.
- n. 1860 Valtion metsien hakkauttaminen alkaa Kemijärvellä. Savotat ja uitot tarjoavat runsaasti työtä vireyttäen paikkakunnan elinkeinoelämää huomattavasti.
- 1869 Kemijärvelle perustetaan kiertokoulun opettajan virka. Ensimmäiseksi viranhalti-jaksi valitaan Erkki Suopanki eli "Koulu-Erkki". Ensimmäistä kansakoulua saa-daan odottaa vuoteen 1898.
- 1871 Kunnallishallinto perustetaan Kemijärvelle. Tätä ennen kunnan asioita oli hoidet-tu seurakunnan hallinnon puitteissa: kirkkoherra johti pitäjänkokouksia, jonne Kemijärven isännät kokoontuivat päättämään yhteisistä asioista. Kirkollinen ja maallinen valta pysyivät kuitenkin vielä jonkin aikaa samoissa käsissä, sillä en-simmäiseksi kunnan esimieheksi valittiin kirkkoherra Johan Petter Bäckman. Ensimmäiseksi kunnallislautakunnan puheenjohtajaksi valittiin talokas Juho Ki-viniemi.
- 1875 Ensimmäinen pysyvä kauppaliike perustetaan Kemijärvelle, kun rovaniemeläi-nen Nils Henrik Löfgren avaa kaupan nimismies Schadewitschin taloon.
- 1879 Maiden isojako alkaa Kemijärvellä. Lopullisesti isojako päättyy Kemijärvellä vas-ta vuonna 1951, kun viimeiset oikeuskäsittelyt asian tiimoilta tulevat päätökseen.
- 1905 Kemijärven vaivaistalo aloittaa toimintansa Joutsijärvellä. Tätä ennen kodittomat köyhät kulkivat talosta taloon ns. ruotujärjestelmän puitteissa.
- 1908 Kemijärven Höyryveneosakeyhtiö aloittaa säännöllisen laivaliikenteen kesäisin Kemijärven ja Pelkosenniemen välillä. Yhtiön toimitusjohtajana ja ensimmäisenä laivan päällikkönä toimii maanviljelijä Matti Oskari Lahtela. Matkustajalaivalii-kenne lopetetaan vuoden 1934 Pelkosenniemen tien valmistuttua.

Ensimmäinen apteekki aloittaa toimintansa Kemijärvellä.

- 1909 Kemijärveläinen taitelija J.K. Kyyhkynen kuolee metsästysonnettomuuden seurauksena saamaansa haavakuumeeseen 34-vuotiaana. Kyyhkynen oli ensimmäisiä Lapin luontoa ja kansanelämää kuvanneita taiteilijoita.
- 1911 Ensimmäinen pankki saadaan Kemijärvelle, kun paikkakuntalaiset perustavat Kemijärven Säästöpankin seudun talouselämän vilkastuttua siinä määrin, että omaa pankkia tarvitaan. Ensimmäiseksi pankinjohtajaksi tulee Esteri Heikinheimo, joka oli ensimmäinen naispuolinen pankinjohtaja koko maassa. KOP-pankki perustaa Kemijärvelle konttorinsa 1911 ja Kemijärven Osuuskassa aloittaa toimintansa vuonna 1925.
- 1913 Kemijärven Auto-osakeyhtiö perustetaan tarkoituksena aloittaa liikennöinti Kemijärven ja naapuripitäjien välillä. Ensimmäinen linja-auto särkyä jo muutaman matkan jälkeen ja toiminta keskeytyy. Säännöllinen liikennöinti alkaa vasta 1920-luvulla.
- 1915 Kunnansairaala avataan. Ensimmäinen kunnanlääkäri on Kemijärvelle saatu vuonna 1908. Tätä ennen piirilääkäri oli ollut Rovaniemellä. 1870-luvulla ”lääkärin tehtävissä” oli puolivirallisesti toiminut kansanparantaja Kustaava Rautiainen.
- 1918 Sisällissota Suomessa. Kemijärvellä toimii sekä suojeluskunta että punakaarti, mutta varsinaiselta yhteydenotolta sodan aikana Kemijärvellä vältytään. Rintamalla kaatuu yhdeksän valkoista kemijärveläistä. Viisi punakaartilaisista teloitetaan Kemijärvellä toukokuussa.
- Kemijärven Osuuskaupan avajaiset pidetään jouluaaton aattona.
- 1919 Kemijärvellä pidetään ensimmäiset kunnallisvaalit 15.–16. tammikuuta. Valtuustot oli säädetty Suomessa pakolliseksi vuoden 1917 kunnallislaissa; tätä ennen valtuuston perustaminen kuntakokousten tilalle oli vapaaehtoista ja Kemijärvellä käytäntöä oli vastustettu. Ensimmäiseksi valtuuston puheenjohtajaksi valitaan Juho Björkman. Pitkäaikaisimpia kunnanvaltuuston puheenjohtajia ovat kamreeri Matti Särkelä (1921–23 ja 1925–40) sekä kunnallisneuvos, apulaisjohtaja Mauno Jankkila (1948–51 ja 1953–68).
- 1921 Kemijärvelle saadaan sähköä, kun Särkikangasta ja kirkonkylää varten perustetaan Karvakkojen vesivoimalaitos ja Isokylää varten Kyröjen voimalaitos.
- 1925 Kemijärvelle perustetaan yksityinen oppikoulu. Koulu tulee valtion ylläpitämäksi vasta vuonna 1949.
- 1929 Osuusmeijeri perustetaan Kemijärvelle. Meijeri toimii vuoteen 1968 saakka.
- 1930 Maanviljelijä, laivakapteeni Matti Oskari Lahtela valitaan Kemijärveltä eduskuntaan. Lahtela toimii kansanedustajana vuoteen 1958 saakka. Yli puoluerajojen arvostusta nauttineen M.O. Lahtelan katsotaan vaikuttaneen merkittävästi mm. sellutehtaan, seminaarin ja emäntäkoulun Kemijärvelle saamiseen sekä lukuisien tiehankkeiden läpiviemiseen. M.O. Lahtelan toteutumattomiin hankkeisiin kuului mm. yritys saada Kemijärvi vastaperustetun Lapin läänin pääkaupungiksi.

- 1934 Rautatie Rovaniemeltä Kemijärvelle valmistuu. Useista yrityksistä huolimatta ratayhteyksiä Taivalkoskelta Kemijärvelle ja Kemijärveltä edelleen Sodankylään ja Petsamoon ei saada rakennettua.
- 1939 Talvisota 1939–40. Kemijärveä pommitetaan. Kemijärven rannasta 14 kilometrin päähän päässyt vihollinen lyödään Mäntyvaaran taistelussa, jossa puolet vihollispataljoonasta tuhotaan ja loput pakenevat. Paikalle pystytetään sittemmin ”Tässä auttoi Herra” -muistomerkki. Talvisodassa kaatuu 64 kemijärveläistä.
- 1941 Jatkosota 1941–44. Saksalaiset vastaavat Pohjois-Suomen puolustamisesta. Jatkosodassa kaatuu 239 kemijärveläistä.
- 1944 Lapin sota 1944–45. Sodassa kaatuu kuusi kemijärveläistä. Kemijärveläiset joutuvat evakkoon pääasiassa Pohjanmaalle. Kirkonkylä keskusta poltetaan sodassa lähes kokonaan ja myös muualla Kemijärvellä menetykset ovat huomattavat. Sodan jälkeen alkaa jälleenrakentamisen kausi.
- Eduskunta säätää M.O. Lahtelan mukaan nimetyn lisämaalain ”Lex Lahtelan”, joka koski lisämaan antamista mm. Kemijärven kunnassa oleville liian pienille tiloille.
- 1947 Emäntäkoulu perustetaan Kemijärvelle. Agronomi Anja Mäkikokkila toimii pitkään sen johtajana. Emäntäkoulun toiminta Isokylällä jatkuu vuoteen 1997.
- 1949 Kunnanjohtajan virka perustetaan Kemijärvelle. Ensimmäiseksi kunnanjohtajaksi valitaan sosionomi Kaarlo E. Liimatainen.
- Kemijärvellä metsänhoitajan puustellissa vuonna 1864 syntyneen Hannes Gebhardin muistomerkki pystytetään Kemijärvelle Gebhardin syntymäkodin raunioille. Professori Gebhardia pidetään Suomen osuustoiminnan isänä.
- 1950 Kemijärven seminaari aloittaa toimintansa; koulusta valmistuu kansakoulunopettajia ja asuntolanhoitajia. Seminaarin toiminta lopetetaan 1970 ja seminaarin tiloissa aloittaa toimintansa Lapin keskusammattikoulun Kemijärven osasto.
- 1951 Kemijärvelle perustetaan yksityinen lukio, joka kaksi vuotta myöhemmin yhdistetään Kemijärven keskikoulun kanssa Kemijärven yhteislyseoksi.
- Kemijärvelle rakennetaan uusi kirkko rakennetaan sodassa poltetun tilalle. Kirkko vihitään juhannuksena käyttöön. Kirkon on suunnitellut arkkitehti Bertil Liljeqvist, joka on suunnitellut myös Rovaniemen kirkon. Alttaritaulun on tehnyt taidemaalari Aale Hakava.
- 1956 Sankaripatsas pystytetään kirkon viereen sodassa kaatuneiden muistolle.
- 1957 Kemijärvestä tulee kaksi kuntaa, kun kirkonkylä lähialueineen erotetaan kauppalaksi ja muu osa jää Kemijärven maalaiskunnaksi. Taajaman asukkaat olivat pitkään hakeneet kuntien erottamista. Varatuomari Tauno Heikkilä valitaan kauppalanjohtajaksi ja hän hoitaa tehtävää koko kauppalan elinkaaren vuoden 1972 loppuun.

- 1958 Yliasiamies, majuri Olavi Lahtela (ML) valitaan Kemijärveltä eduskuntaan. Olavi Lahtela on eduskunnasta poisjääneen M.O. Lahtelan poika. Olavi Lahtela toimii kansanedustajana kuolemaansa vuoteen 1968 saakka.
- Kaivostoiminta Misin rautamalminalueella alkaa. Kärvasvaaran kaivos toimi vuosina 1958–67 ja Raajärven kaivos vuosina 1961–75.
- 1959 Seitakorvan voimalaitoksen rakennustyöt aloitetaan. Voimalaitoksen padolla hoidetaan Kemijärven säännöstelyä.
- 1961 Entinen kansanedustaja, kunnallisneuvos M.O. Lahtela kuolee auto-onnettomuuden seurauksiin 24.3. Helsingissä.
- 1962 Tapionniemen kappeli rakennetaan. Räisälä saa kappelin 1989 ja Luusua 1992.
- 1963 Kemijärveläinen Olavi Lahtela toimii II kulkulaitosten ja yleisten töiden ministerinä 48 päivän ajan Karjalaisen hallituksessa.
- 1965 Kemijärven sellutehdas aloittaa toimintansa.
- Matkailu Suomutunturille alkaa. Ensimmäinen hiihtohissi ja laskettelurinteet rakennetaan.
- 1967 Väkiluku Kemijärvellä suurimmillaan tähänastisen historiansa aikana, kauppalassa ja maalaiskunnassa yhteensä 16053 asukasta.
- 1968 Kansanedustaja Olavi Lahtela kuolee saatuaan sydänkohtauksen pitäessään puhetta eduskunnan täysistunnossa.
- 1970 Asutustilallinen Arttur Niemelä (SMP) valitaan Kemijärveltä eduskuntaan. Hän toimii kansanedustajana vuoteen 1975. Vuonna 1972 Niemelä siirtyy SMP:stä irtaantuneen SKYP:n eduskuntaryhmään.
- 1973 Kemijärvestä tulee kaupunki vuoden ensimmäisenä päivänä, kun Kemijärven maalaiskunta ja kauppalat yhtyvät. Maalaiskuntaa johtaneesta Kaarlo E. Liimataisesta tulee yhtyneen kaupungin ensimmäinen kaupunginjohtaja.
- Aallotar-patsas pystytetään valtion virastotalon eteen Kemijärvelle.
- 1985 Kuvanveistoviikot järjestetään ensimmäistä kertaa Kemijärvellä.
- 1986 Kaupunginjohtaja Liimatainen jää eläkkeelle. Valt. maist. Timo E. Korva valitaan uudeksi kaupunginjohtajaksi.
- 1987 Kulttuurikeskus rakennetaan Kemijärvelle.
- 1989 Liikuntahalli rakennetaan Kemijärven Särkikankaalle.
- 1991 Kaupunginjohtaja Timo E. Korva (kesk.) valitaan Kemijärveltä eduskuntaan. Hän toimii kansanedustajana vuosina 1991–95 sekä 2001–03.

Viimeinen uitto Kemijoella.

- 1998 Musiikkiopisto rakennetaan Kemijärvelle Kulttuurikeskuksen viereen.
- Kemijärveläiset Janne Lahtela ja Sami Mustonen voittavat Naganon olympialaisissa kumparelaskun hopea- ja pronssimitalin. Vuonna 2002 Lahtela voittaa kultaa Salt Lake Cityn olympialaisissa.
- 2000 Orion Oy lopettaa tehtaansa Kemijärvellä.
- 2001 Jäähalli rakennetaan Kemijärven Särkikankaalle.
- 2002 Kemijärvelle perustetaan nuorisoneuvosto toimimaan paikkakunnan nuorison edustajana kunnallisessa päätöksenteossa.
- 2003 Yht. maist. Markus Mustajärvi (vas.) valitaan Kemijärveltä eduskuntaan.
- 2004 Parhaimmillaan lähes 600 henkeä työllistänyt Salcomp Oy lopettaa Kemijärven tehtaansa ja siirtää tuotantonsa Kiinaan. Tapaus herättää valtakunnallista huomiota ja antaa kasvot ns. Kiina-ilmiölle.
- 2005 Meijerirakennuksen peruskorjaus valmistuu. Rakennuksessa toimii taiteilija-residenssi, jonka toiminta keskittyy pääasiassa kansainväliseen taiteilijavaihtoon.
- 2007 Kemijärveläislähtöisen näyttelijä-ohjaaja Kari Väänäsen ohjaama ”Taivaan tulet”-tv-sarja saavuttaa huippusuosion. Sarjan tapahtumat sijoittuvat Kemijärvelle. Jaakontori nimetään Taivaan tulien aukioksi.

Kemijärven ensimmäinen rautatieasema, joka valmistui vuonna 1934. Poltettiin Lapin sodassa 1944. Aseman edessä näkyy lehtikioski. Kemijärven kotiseutumuseon kokoelmat, kuvan lahjoittanut Ida von Ruthen-hjelm.

Kuva Kirkkokadun ja Vapaudenkadun risteyksestä 1930-luvulta. Oikealla vanha kirkko, jonka paikalla on nykyinen Kemijärven kirkko. Kirkon takana, tien oikealla puolella näkyy kunnansairaala ja vasemmalla apteekki. Kemijärven kotiseutumuseon kokoelmat, kuvan lahjoittanut Ida von Rutenhjelm.